RECOPILACIÓ MEMÒRIA HISTÒRICA DEL BARRI

El barri dels Besòs i Maresme forma part del districte de Sant Martí i està situat a l'extrem de la ciutat de Barcelona més a prop de Sant Adrià del Besòs.

Aquest barri es va aixecar en uns terrenys sedimentaris que el riu Besòs havia anat configurant als llarg del temps. També hi desembocava la Riera d'Horta. Era un indret molt ric en aigua. En ser una zona d'aiguamolls, al llarg de la història no va estar gaire habitada. Al llarg dels segles XVIII i XIX, es van anar drenant els aiguamolls i les maresmes del riu Besòs per obrir noves terres de conreu. Això va permetre la instal·lació de nous masos com Can Pujades, Can Barrina o Cal Miquel de l'Ase.

L'any 1810, durant la guerra del francès, les tropes d'ocupació franceses van aixecar uns parapets e tir ("un champ de boute") a la platja on anaven a fer pràctiques de tir. Al 1858, aixequen una Caserna militar, el Castell de les quatre torres que va ser Escola d'Artilleria fins la Segona República.

A finals del Segle XIX, amb l'arribada de població, es construeixen a la part nord cases unifamiliar i a la part sud, s'instal·la un campament gitano, cada cop més sedentari. Arran de mar, es va anar construint un petit barri de pescadors que va rebre el nom de Pekín, format per xinesos, provinents de Filipines que havien pogut fugir després de la guerra de les colònies. Es comencen a aixecar les primeres factories com Can Girona, que posteriorment, serà La Maquinista (MACOSA) i altres fàbriques i tallers. Degut als temporals que pateixen els habitants del barri de Pekín, acaben abandonant les seves cases i es traslladen al voltant del Castell per cercar aixopluc i formaran part del nou barri de barraques del Camp de la Bota que estava situat a la franja de mar i ocupava terrenys de Barcelona i St. Adrià del Besòs. Apareix durant la dècada dels anys 40 del segle XX i es prolonga en les dels 50 i 60. Era un extensa zona de barraques construïda amb maons i cartró pedra. Majoritàriament, van ser ocupades per immigrants, procedents de terres andaluses. Va ser utilitzant com a lloc d'afusellament. La situació continuava sent molt complicada sobretot quan hi havia temporals. Al 1963, amb la participació dels veïns es realitza un cens per conèixer la realitat social del suburbi: Es van comptabilitzar un total de 667 barraques, en les que hi vivien un total de 745 famílies amb un total de 3415 habitants. Els habitants del Camp de la Bota van ser reallotjats, en gran part, al barri de la Mina de St. Adrià del Besòs. No és fins el juliol del 1989 que enderroquen l'última de les barraques per començar les obres de la façana marítima. En l'espai que ocupava el Camp de la Bota es construeix l'any 2004 el Fòrum.

El barri del Besòs i el Maresme és fruit de la construcció urgent i massiva d'habitatges per donar resposta al gran dèficit que hi havia als anys cinquanta i seixanta a la ciutat de Barcelona. Fins la dècada dels anys seixanta (1960-1970), el que ara ocupa el barri del Sud-oest Besòs, han estat terrenys de prats i conreu. La major part dels habitants del barri eren els que vivien a les barraques del Camp de la Bota (prop de la platja). Els barris s'estenen al llarg de l'actual la Rambla Prim.

Acabada la guerra civil espanyola, aquells llocs de l'estat espanyol en els quals la seva riquesa econòmica es basava en l'agricultura i la ramaderia i que havien quedat arrasats per les bombes o per la manca de mans per treballar, pateixen una situació molt dura per sortir de la misèria. Les ciutats industrialitzades han continuat la producció de manufactures i necessiten ma d'obra. Comença la migració interna. En el cas de Barcelona, dones, homes, nenes i nens arriben a la ciutat des de l'Andalusia, Extremadura, Galícia, les dues Castelles, Aragó... Algunes persones viuran amb familiars o coneguts de la terra que havien arribat anteriorment. Es col·loquen a treballar a les fàbriques. Barcelona, sempre ha estat una ciutat de lloguers elevats, amb el sou que reben, paguen les despeses entre tots. Però, Barcelona no estava preparada per acollir tanta gent, no hi havia prous habitatges i la situació els desborda.. Els migrats s'instal·laran en barraques a la Diagonal, a Montjuïc o al costat del mar. L'Ajuntament volia construir el passeig marítim i traslladar als 18.000 ciutadans de que vivien en barraques al Somorrostro a vivendes que s'havien de construir.

El grup d'habitatges del Maresme va néixer entre els anys 1954 i 1964, i a diferència del Besòs, va ser fruit de la iniciativa privada.

El 1958 es crea un projecte urbanístic al barri del Besòs. El Patronat Municipal de l'habitatge s'encarregarà de portar a termini aquest projecte. En molt poc temps es construeixen 3.000 vivendes i cinc anys més tard, 1.500 nous allotjaments. L'any 1968, queda definitivament construïda l'actual estructura urbana. Els habitatges del barri tenien tots els defectes dels polígons d'aquesta època: una mala qualitat dels materials utilitzats, humitats per defectes de

permeabilització, aigües estancades als soterranis, clavegueram insuficient, mala qualitat en la col•locació de portes i finestres. Als anys 70, s'ha de desallotjar una finca per por a que s'enfonsi. Al crit de –*"Vecino, baja, tu casa se te raja" i -"Patronato, marrano, queremos un barrio sano",* els veïns del Besòs baixen al carrer i juntament als seus veïns del Maresme, La Pau i la resta de barris de Sant Martí es manifesten al carrer perque l'administració els solucioni els problemes de l'habitatge. L'any 1977, desprès d'una vaga general al barri, comencen a realitzar-se estudis al barri sobre l'estat de les construccions. L'any 1982, apareix la aluminis. L'estat urbanístic del barri és el que afecta més negativament la qualitat de vida dels habitants del barri. La seva proximitat al mar, el convertia en una espai fàcilment inundable en un espai on havien les torres d'alta tensió. L'actual Rambla Prim està construïda sobre la Riera d'Horta.

La lluita veïnal

Es construeixen habitatges, però no es dota als barris de cap tipus d'equipaments, els qual arribaran molt més tard i seran gràcies a la lluita de les veïnes i veïns del barri. Aquets barri es va construir sense tenir en compte que calien posar serveis bàsics com la llum, el clavegueram, el transport. No hi ha centres educatius, ni sanitaris, ni mercat. La construcció de les escoles comença un cop acabats els 4863 habitatges que formen el polígon. Mentrestant, els escolars s'amunteguen al carrer o en algunes acadèmies improvisades dins de pisos i en sis barracons pintats de blau que havien servit per a la construcció dels habitatges. L'esforç de les veïnes, i veïns va ser decisiu per aconseguir que les escoles arribessin al barri. L'any 1966, l'ajuntament volia col·locar 28 barracons per fer-hi escoles provisionals, però només van aconseguir deixar-ne un per la pressió del veïnat -especialment les dones- es van posar a fer guàrdia dia i nit al costat del barracó, per impedir que es muntessin d'altres; la lluita va durar un mes. Al 1966, es comencen les obres de dos grups escolars promeses des del 1960. Una altra lluita important, va ser la de la permanència al barri de la guarderia Cascavell. Els barris es van organitzar en entitats socials que van ser les que van encapçalar totes aquestes lluites per aconseguir las millores necessàries. La falta d'espais socials a tot el barri es va allargar fins el 1993 que s'inaugurà el Centre Cívic.

Al 1980 es crea una universitat popular impulsada per l'escola Gregal. La parada Besòs Mar de la línia IV del metro arriba l'any 1982.

El complex esportiu situat als terrenys de enderrocada masia de can Pujades, es veu com el resultat de les mobilitzacions que hi va haver el 1982. L'ajuntament volia edificar-hi 72 habitatges per allotjar famílies gitanes del barri de la Perona. La persistència dels veïns ho va evitar i el 1984 es comença a construir l'actual "Complex Esportiu Maresme.

Ha estat i és un barri lluitador.

Al voltant del Fòrum de les Cultures es va revitalitzar la zona amb la proximitat a les obres del 22@ i la zona comercial. La connexió de la Rambla Prim des de la muntanya fins al mar ha estat força important pel barri, i es va convertir en la principal artèria del barri. Disposa d'una bona xarxa de comunicacions, tant en transport públic amb servei de metro (dos parades L4), tramvia (T4, T5 i T6), autobús (12 línies diürnes i 4 nocturnes) i servei de bícing, carrils bici, com també amb vehicle privat a través de la Ronda del Litoral.

Pla de barris / Pla de desenvolupament Comuntari

Donades les característiques d'aquest barri, l'any 2016 es va implantar el Pla de desenvolupament comunitari que treballa en xarxa amb entitats, responsables d'equipament i agents socials de la zona. El Pla de Barris del Besòs i el Maresme es desenvolupa en 72 accions, la major part de les quals han estat en l'àmbit de l'educació i dels drets socials. De les 72 accions que es van plantejar inicialment en el Pla de Barris, 19 han estat finalitzades i 38 estan en estat d'execució. Impulsa diferents accions i projectes per lluitar contra la pobresa i l'exclusió social i per enfortir la cohesió social al barri. Intenta acabar amb les desigualtats socials que existeixen al barri. Cal tenir en compta que la renda mitjana del barri és una de les més baixes de la ciutat. L'índex d'atur és elevat. Les pensions són baixes. Al barri, hi ha una població major de 65 anys que viu sola, que no poden caminar o van en cadira de rodes i no tenen ningú que les acompanyi. El Pla Comunitari desenvolupa el projecte Baixem al carrer; el seu objectiu és millorar la salut física i mental d'aquestes persones i dotar-les d'una millor qualitat de vida.

El Pla també treballa per la gent jove amb el projecte Barri jove: Projecte la Dúnia, serveis d'acompanyament i promoció personal per a noies migrades a través de l'esport saludable. Projecte: Impuls jove que promociona la

formació i les primeres experiències laborals, l'oci i el lleure saludable. Projecte: Món Jove, per a joves en situació de reagrupació familiar.

L'Escola Gregal s'ha convertit en un menjador social autogestionat pels veïns. L'antic Cinema Pere IV es reconvertirà en un local per les entitats del Barri. Aquest projecte s'ha realitzat amb la participació de les veïnes i veïns.

També gestiona la Pista Esportiva Francesc Abad -La Besonense, on entrenen els infants i joves de la barriada.

S'ha parlat anteriorment de la construcció deficitària i barata dels habitatges del Besòs. Als anys 80 i a finals del segle XX, es van efectuar remodelacions en diferents edificis. A principi del 2020, es va realitzar una inspecció als edificis que van patir danys pel temporal Gloria. Es van revisar 46 comunitats amb un total de 1215 vivendes. Aquesta rehabilitació dels edificis s'emmarcarà en el Pla de Barris del Besòs i Maresme.

Les desigualtats a la zona són evidents. A mitjans d'agost, l'índex de risc de contagi triplicava el del conjunt de la ciutat. Es van realitzar cribatges massius per detectar persones amb covid 19. S'estan recollint aliments per aquelles llars que es troben en situació d'emergència per la pandèmia.

S'ha de ressaltar que el teixit associatiu continua sent fort i que existeixen xarxes de recolzaments veïnal.